

ПРАВИЛА ВСЕУКРАЇНСЬКОГО ТУРНИРУ ЮНИХ БІОЛОГІВ

1. Загальні положення.

Всеукраїнський турнір юних біологів (надалі Турнір) є командним змаганням з біології, який проводиться Міністерством освіти та науки України відповідно до Положення про Всеукраїнські учнівські олімпіади, турніри та конкурси. Турнір – це змагання школярів у формі рольової гри, що сприяє набуттю умінь розв'язувати складні біологічні проблеми, доповідати, формулювати твердження та захищати власну думку в наукових дискусіях.

2. Учасники Турніру.

2.1. У Турнірі можуть брати участь команди, які складаються з 3-5 учнів загальноосвітніх навчальних закладів України, команди, сформовані під орудою Малої академії наук, її регіональних відділень та інших дитячих установ. Особовий склад команди не може змінюватися протягом Турніру. Команду очолює капітан, який є її офіційним представником. Команда супроводжується одним або двома керівниками.

Команди мають вчасно оформити заявки на участь в Турнірі та забезпечити вчасне надходження оргвнесків.

2.2. Команди виступають в таких ролях: Доповідач (Д), Опонент (О), Рецензент (Р) та Спостерігач (С). Турнір проводиться за олімпійською системою у три етапи: чвертьфінал, півфінал та фінал. До півфіналу потрапляють лише команди – переможці чвертьфіналів. Чвертьфінал складається з двох або більше змагань залежно від загального числа команд. Якщо в змаганні беруть участь дві команди, то вони по чергово виступають в ролі Д та О. Якщо три - Д, О та Р. Якщо чотири команди, то Д, О, Р, С. До фіналу потрапляють переможці півфіналів. Учасники команд, які виступають в зазначених ролях на змаганнях, отримують індивідуальний рейтинг за накопичувальною системою.

3. Оргкомітет, журі, експерт-консультант, ведучі та лічильна комісія Турніру.

3.1. Склад оргкомітету, базовий склад журі та експерт-консультант призначаються Міністерством освіти та науки України. До складу журі входять фахівці різних галузей біології. Список ведучих та членів лічильної комісії формується та затверджується на спільному засіданні оргкомітету та журі перед початком основних етапів Турніру (чвертьфінал, півфінал та фінал).

3.2. Члени журі розподіляються на групи Головою журі Турніру перед початком чвертьфінальних, півфінальних та фінального змагань. При цьому мають бути дотриманими такі правила:

- кожна група повинна складатися не менш як з п'яти членів журі у чвертьфіналі, семи – півфіналі та 15 - фіналі;
- кількість членів журі в різних групах повинна бути однаковою;
- до складу однієї групи журі мають входити фахівці з різних галузей біології;
- зміна складу групи членів журі під час проведення змагання не припускається, в разі неможливості когось з членів журі продовжувати роботу, його протокол вважається недійсним.

4. Організація Турніру.

4.1. Якщо в Турнірі бере участь не більше 8 команд, то півфінальні змагання за рішенням оргкомітету та журі можуть не проводитися: змагання складаються з чвертьфіналів та фіналу. Кожне змагання складається з кількох етапів залежно від числа команд-учасниць.

4.2. Для участі у **чвертьфінальних змаганнях** команди-учасники розподіляються на групи, кількість яких залежить від загального числа команд. Групи формуються таким чином, щоб кожні дві команди переважно не зустрічалися двічі між собою. Перед початком чвертьфінальних змагань до відома учасників доводиться схема, за якою вони будуть відбуватися, розроблена оргкомітетом. Порядковий номер команди у схемі визначається жеребкуванням в присутності учасників Турніру. Можливі схеми проведення чвертьфінальних змагань наведені у додатках.

4.3. Вихід до півфіналу. В кожному чвертьфінальному змаганні команда отримує певну кількість балів, що є сумою балів, отриманих за окремі задачі.

До півфіналу виходить половина команд з найвищою сумою балів. Залежно від числа команд-учасниць, півфінальні змагання можуть відбуватися в двох або трьох групах, склад яких визначається жеребкуванням на спільному засіданні оргкомітету та журі.

4.4. Вихід до фіналу. Якщо півфінал відбувався в двох групах, до фіналу виходять команди, які набрали найбільшу кількість балів у кожній групі та команда, яка набрала більшу кількість балів серед решти команд-учасниць півфіналу. У випадку, якщо кілька команд набрали однакову високу кількість балів, у фінал потрапляє команда, яка успішніше виступила в чвертьфінальному змаганні. Якщо півфінали проводилися в трьох групах, до фіналу потрапляють лише команди, які зайняли перші місця.

4.5. Фінал. Фінальне змагання розпочинається о 9 ранку останнього дня проведення змагань. Команди-фіналісти отримують завдання, на розв'язок яких надається чотири години. Протягом фінального змагання командам забороняються консультації із усіма сторонніми особами включаючи керівників, в тому числі засобами мобільного зв'язку.

5. Організація змагання.

5.1. Процедуру проведення змагань контролює ведучий. Під час змагань команди працюють самостійно, консультації із сторонніми особами не допускаються. Команди можуть використовувати довідкові матеріали (підручники, посібники, словники тощо) під час підготовки до виступів та дискусій. При цьому учасники, які роблять виступ від імені команди, не мають права користуватися цими матеріалами під час виступу.

5.2. У змаганні можуть брати участь дві, три або чотири команди відповідно до схеми проведення етапу Турніру, сформованої оргкомітетом та журі, виходячи з числа команд-учасниць етапу.

5.3. На початку кожного змагання ведучий представляє членів журі і учасників команд. Спосіб розподілу ролей, у яких команди будуть виступати під час першого змагання, визначається на спільному засіданні оргкомітету та журі перед початком кожного етапу Турніру. Надалі зміна ролей здійснюється за схемами, наведеними у додатках.

5.4. Регламент розігрування задачі

Команда-Опонент пропонує команді-Доповідачу задачу, Доповідач згоджується чи відхиляє пропозицію	до 2 хв.
Підготовка до доповіді	до 2 хв.
Доповідь	до 7 хв.
Уточнюючі запитання команди-Опонента до Доповідача і відповіді	до 2 хв.
Підготовка до опонування	до 2 хв.
Виступ Опонента	до 5 хв.
Відповідь Доповідача на зауваження Опонента та дискусія між ними	до 3 хв.
Уточнюючі запитання команди-Рецензента до Опонента та Доповідача і відповіді	до 2 хв.
Підготовка до рецензування	до 2 хв.
Виступ Рецензента	до 3 хв.
Відповіді Доповідача та Опонента на зауваження Рецензента та дискусія між ними	до 5 хв.
Загальна дискусія команд	до 15 хв.
Уточнюючі запитання журі до команд	до 3 хв.
Заключні слова Рецензента, Опонента і Доповідача	до 2 хв.
Виставлення оцінок	до 1 хв.
Виступи членів журі (в разі необхідності)	до 5 хв.

Один раз під час змагання кожен з капітанів команд має право взяти хвилинну перерву (тайм-аут) для обговорення проблем всією командою.

5.5. Ролі команд під час змагання

5.5.1. Доповідач викладає суть розв'язку задачі, акцентуючи увагу на основних біологічних ідеях та висновках. При цьому бажано використання ілюстративних матеріалів (таблиць,

графічних зображень, комп'ютерних презентацій¹ тощо) для кращого представлення власного бачення суті проблеми, викладеної у запитанні. Доповідає один або два учасники команди.

5.5.2. Опонент (один учасник команди) критично аналізує доповідь, вказує на позитивні моменти розв'язку задачі та доповіді, але передусім на помилки та недоліки. Виступ Опонента не повинен зводитися до викладення власного варіанту розв'язку завдання.

5.5.3. Рецензент (один учасник команди) дає загальну оцінку виступу Доповідача, об'єктивності виступу Опонента, суттєвості запитань і відповідей та коректності поведінки Доповідача та Опонента в ході дискусії. Рецензування не повинно дублювати опонування, Рецензент дає оцінку виступу Доповідача у випадку, якщо вона не співпадає з оцінкою Опонента, або якщо Опонент не помітив неточностей та суттєвих недоліків у доповіді.

5.5.4. Команда-Спостерігач може брати участь лише у загальній дискусії команд.

5.6. Уточнюючі запитання, які можуть задавати учасники команд, повинні стосуватися суперечливих або недостатньо висвітлених положень доповіді, виступів опонента та рецензента або виступів учасників команд у дискусії. На уточнюючі запитання до доповідача, опонента або рецензента може відповідати тільки той учасник команди, який виступав від її імені. В разі співдоповіді, відповідати на запитання можуть обидва доповідачі.

5.6.1. Уточнюючі запитання членів журі можуть бути адресовані конкретним учасникам, або всій команді.

5.7. Дискусії повинні бути конструктивними і спрямованими на обговорення правильності рішення, запропонованого Доповідачем, або суперечливих питань, висловлених Опонентом чи Рецензентом, якщо вони стосуються обговорюваної задачі. При цьому, Опонент та Рецензент повинні утримуватися від пропозицій власних варіантів її розв'язку.

5.7.1. В загальній дискусії можуть брати участь всі команди по черзі.

5.8. Кожен учасник команди під час одного змагання може виступити не більше двох разів. При цьому уточнюючі запитання та участь у дискусії не вважаються за виступ, а співдоповідь – вважається.

5.9. Відмови від задач. Під час чвертьфінальних змагань команди можуть тричі відмовитися від доповідання певної задачі без застосування штрафних санкцій. Під час півфінального та фінального змагань команди можуть відмовитися один раз без застосування штрафних санкцій. Кожна наступна відмова понад зазначені вище призводить до зменшення коефіцієнта Доповідача на 0,2.

5.10. Під час турнірних змагань Опонент може запропонувати Доповідачеві будь-яку задачу, окрім тих, що:

- було вилучено журі;
- були оголошені Доповідачем в даному етапі Турніру як відмова;
- доповідалися Опонентом під час даного етапу Турніру
- вже доповідалися Доповідачем під час даного етапу Турніру;
- опонувалися Опонентом під час даного етапу Турніру.

При неможливості запропонувати задачі згідно цих правил, вони послідовно виключаються починаючи з останньої за ліком.

5.11. Ведучий змагання має бути фаховим біологом.

5.11.1. Ведучий, дотримуючись правил проведення Турніру, **повинен**:

- представляти команди, лічильну комісію та журі, оголошувати умови задач та оцінки журі;
- проводити жеребкування для розподілу ролей першого змагання в етапі;
- стежити за дотриманням регламенту та не порушувати його;
- надавати слово учасникам команд та журі для запитань та відповідей;
- стежити за відповідністю уточнюючих запитань;
- стежити за конструктивністю дискусій, щоб учасники не відволікалися від суті задачі, не ставили запитань, на які вже давалася відповідь, по черзі надавати слово бажаним взяти участь у дискусії;

---

¹ Організатори не гарантують обов'язкового забезпечення команд мультимедійними проекторами.

- стежити, аби у своїх виступах члени не розкривали власних поглядів на суть поставленої у задачі проблеми;
- не допускати непередбачених регламентом виступів;
- не допускати консультацій команд із сторонніми особами;
- під час дискусій не допускати консультацій учасників, які виступають, із рештою членів команди.

5.11.2. В разі потреби ведучий може:

- надати додатковий час для дискусій (за власним рішенням, не більше 1 хвилини) або для виступів Доповідача, Оponenta чи Рецензента (за згодою журі, не більше 1 хвилини);
- пропонувати журі зняти бали або, навіть, усунути від участі в Турнірі команду, що постійно порушує правила проведення Турніру та не дає можливість нормального його проведення;

5.11.3. Ведучий не має права:

- коментувати виступи учасників, оцінювати правильність їх висловлювань, будь-яким способом висловлювати власну думку з цього приводу;
- задавати навідні запитання;
- коментувати оцінки членів журі;
- відповідати на запитання, які не стосуються ходу проведення змагань.

5.12. Оцінка виступу команд під час змагання.

5.12.1. Після кожного змагання журі виставляє командам-учасникам бали - від 1 до 10. Якщо наявні значні розбіжності між оцінками різних членів журі (різниця між крайніми оцінками становить 4 бали і більше), члени журі, що поставили самі низькі чи самі високі оцінки, повинні прокоментувати своє рішення. Лічильна комісія підраховує загальну суму балів, усереднює їх і множить на коефіцієнти: для Доповідача – на 3 (або менше, при наявності штрафних санкцій), Оponenta – 2, Рецензента – 1.

В разі проведення двохкомандного змагання оцінки, отримані командами, множаться на додатковий коефіцієнт 1.2.

5.12.2. При виставленні оцінок члени журі керуються наступними принципами:

- при оцінюванні Доповідача беруть до уваги: наукову достовірність викладених фактів, повноту розкриття питання, вміння доповідати та звертати увагу слухачів на ключові моменти доповіді, вміння вести наукову дискусію, якість ілюстрування власної доповіді (таблиці, слайди тощо);
- при оцінюванні Оponenta беруть до уваги: коректність оцінки зробленої доповіді, повноту висвітлення як позитивних, так і негативних сторін доповіді, вміння вести наукову дискусію;
- при оцінюванні Рецензента беруть до уваги: коректність оцінки доповіді і роботи Оponenta (неприпустима висока оцінка роботи Рецензента у випадку, коли він зовсім не дав оцінки роботі Оponenta), вміння підтримувати наукову дискусію;
- оцінюється робота не тільки окремої людини, а команди, тому при виставленні оцінок враховується ступінь взаємодії між членами команди та активність усіх членів команди у ході дискусії.

6. Завдання для Турніру.

6.1. Завдання для чвертьфінальних змагань складаються робочою комісією, створеною оргкомітетом, до якої входять фахівці-біологи. Завдання повинні бути розісланими командам (опублікованими у загальнодоступних джерелах) не пізніше червня поточного року. Ці завдання можуть використовуватися для проведення регіональних Турнірів. Кількість задач повинна становити 20.

10 завдань для півфінальних змагань відбираються оргкомітетом з числа чвертьфінальних. Спосіб відбору півфінальних задач визначається на спільному засіданні журі і оргкомітету перед початком турніру і доводяться до відома учасників.

6.2. Задачі для фінальних змагань вибираються на засіданні журі з числа запропонованих членами журі. На фінальні змагання командам пропонуються вісім завдань. Фінальні завдання

командам видаються о 9 ранку дня проведення фінальних змагань. На їх розв'язок надається чотири години. Оргкомітет надає командам однакові набори навчально-довідкової літератури та необхідне для підготовки презентацій розв'язків завдань забезпечення (папір, олівці, ручки, лінійки тощо) та організує контроль за дотриманням однакового режиму підготовки відповідей всіма учасниками фіналу.

7. Переможці Турніру.

7.1. Командна першість. Команди, що вийшли до півфіналу, отримують третє місце в Турнірі. Команди, які вийшли до фіналу, забезпечили собі друге місце і змагаються за перше. Переможцем Турніру є команда, яка набрала найбільшу кількість балів у фінальному змаганні. Якщо є дві команди, які набрали у фіналі однакову кількість балів, перше місце присуджується тій з них, яка має більшу кількість балів у півфінальних змаганнях.

7.2. Особиста першість. Виступ учасника (незалежно від його ролі) вважається успішним, якщо він не отримував оцінок "1", "2" та "3". За кожну оцінку в успішному виступі учасник отримує певну кількість балів за наступною схемою:

Оцінки	10	9	8	решта
Бали	3	2	1	0

В разі співдоповіді, кожен із співдоповідачів отримує половину балів, набраних відповідно до оцінки. Індивідуальний рейтинг (ІР) учасника визначається як середнє арифметичне отриманих балів за результатами кожного виступу в будь-якій ролі під час чвертьфінальних змагань. Сума ІР за всі змагання складає персональний рейтинг учасника. Найвищий персональний рейтинг (НПР) вважається точкою відліку. При цьому, учасники, індивідуальний рейтинг яких вищий або дорівнює 0.8 НПР, стають переможцями особистої першості та нагороджуються дипломами. Учасники, індивідуальний рейтинг яких вищий або дорівнює 0.5 НПР, відзначаються дипломами за успішний виступ на Турнірі.

7.3. Інші нагороди. З власної ініціативи оргкомітет, члени журі та окремі причетні до організації та проведення Турніру особи чи організації можуть вручати за погодженням із оргкомітетом власні неофіційні нагороди командам та окремим учасникам Турніру.

8. Апеляції.

Якщо певна команда відмітила факти порушення Правил Турніру, вона має право подати апеляцію в оргкомітет. Апеляція подається експерту-консультанту Турніру капітаном команди протягом години після закінчення змагання і повинна містити інформацію стосовно того, які пункти правил, коли і яким чином було порушено. У випадку, якщо апеляція не містить вказаної інформації, вона не розглядається. У апеляції бажано вказати осіб, які можуть підтвердити факт порушення правил. Прийняті апеляції розглядаються на спільному засіданні оргкомітету та журі Турніру у присутності експерта-консультанта. Дана комісія розглядає суттєвість апеляції та характер її задоволення в разі визнання її дійсною.

9. Експерт-консультант Турніру:

- бере участь в розгляді апеляцій на спільному засіданні оргкомітету та журі;
- бере участь у роботі комісії, яка формує завдання для Турніру (в тому числі і завдання для фінального змагання);
- бере участь у розв'язанні спірних питань щодо застосування правил проведення Турніру;
- має право брати участь у роботі журі Турніру.

10. Порядок внесення змін в правила. Під час проведення Турніру жодних змін в Правила не може вноситися. Всі проблеми, які виникають під час Турніру через неточності у Правилах, розв'язуються на спільному засіданні оргкомітету та журі. На спільному засіданні оргкомітету та журі в присутності експерта-консультанта можуть прийматися рекомендації щодо майбутніх змін правил. По закінченні Турніру оргкомітетом формується робоча група, завданням якої є аналіз результатів Турніру та внесення пропозицій щодо змін Правил Турніру, спрямованих на покращення його проведення.

ДОДАТКИ

1. Порядок формування груп для проведення чвертьфінальних змагань. Римськими цифрами позначені змагання, арабськими – номер команди, визначений жеребкуванням.

9 або менше команд, три відбіркові змагання:

I	II	III
1	2	3
4	5	6
7	8	9

I	II	III
1	4	7
2	5	8
3	6	9

I	II	III
1	2	3
5	6	4
9	7	8

12 або менше команд, чотири відбіркових змагання:

I	II	III	IV
1	2	3	4
5	6	7	8
9	10	12	11

I	II	III	IV
1	2	3	4
6	7	8	5
12	11	9	10

I	II	III	IV
1	4	7	10
2	5	8	11
3	6	9	12

I	II	III	IV
1	2	3	9
4	5	6	10
7	8	11	12

16 або менше команд, чотири відбіркових змагання:

I	II	III	IV
1	2	3	4
5	6	7	8
9	10	11	12
13	14	15	16

I	II	III	IV
1	5	9	13
2	6	10	14
3	7	11	15
4	8	12	16

I	II	III	IV
1	2	3	4
6	7	8	5
11	12	9	10
16	13	14	15

I	II	III	IV
1	2	3	4
8	5	6	7
10	11	12	9
15	16	13	14

2. Схеми проведення чвертьфінальних змагань

2 команди		3 команди			4 команди			
команда	номер змагання	команда	номер змагання		команда	номер змагання		
	1 2		1 2 3		1 2 3 4			
1	Д О	1	Д Р О	1	Д С Р О			
2	О Д	2	О Д Р	2	О Д С Р			
		3	Р О Д	3	Р О Д С			
				4	С Р О Д			

3. Порядок формування груп для півфінальних змагань.

Групи для півфінальних змагань формуються таким чином (в таблиці цифри – місця, які посіли команди-півфіналісти під час чвертьфінальних змагань):

Шість або вісім команд-півфіналістів.

I ГРУПА	1	4	5	7
II ГРУПА	2	3	6	8

Дев'ять або дванадцять команд-півфіналістів.

I ГРУПА	1	5	8	10
II ГРУПА	2	4	7	11
III ГРУПА	3	6	9	12

4. Схеми проведення півфінальних змагань.

Якщо в змаганнях беруть участь три команди:

Команда	Змагання					
	1	2	3	4	5	6
1	Д	Р	О	О	Д	Р
2	О	Д	Р	Д	Р	О
3	Р	О	Д	Р	О	Д

Якщо у змаганнях беруть участь чотири команди:

Команда	Змагання							
	1	2	3	4	5	6	7	8
1	Д	С	Р	О	Р	О	Д	С
2	О	Д	С	Р	О	Д	С	Р
3	Р	О	Д	С	Д	С	Р	О
4	С	Р	О	Д	С	Р	О	Д

5. Схеми проведення фінальних змагань.

3 команди				4 команди				
команда	номер змагання			команда	номер змагання			
	1	2	3		1	2	3	4
1	Д	Р	О	1	Д	С	Р	О
2	О	Д	Р	2	О	Д	С	Р
3	Р	О	Д	3	Р	О	Д	С
				4	С	Р	О	Д